

“DİLDE,
FİKİRDE,
İŞTE
BİRLİK.”
GASPIRALI

AYLIK GAZETE

ROMANYA MÜSLÜMAN TATAR TÜRKLERİ
DEMOKRAT BİRLİĞİ'NİN YAYIN ORGANI

Karadeniz

Marea

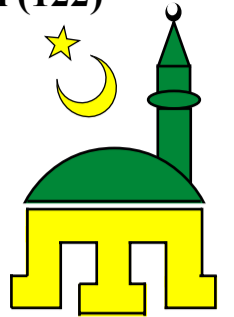

Neagrã

Yıl: XIV

Sayı (122)

4

Aprilie
Nisan 2003

II. KIRIM TATAR GENÇLİK KURULTAYI ANKARA'DA YAPILDI

Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Gençlik Komisyonu tarafından düzenlenen II. Kırım Tatar Gençlik Kurultayı 26-27 Nisan 2003 tarihlerinde Ankara'da yapıldı.

Türkiye'den İstanbul, Konya, Gebze, Tekirdağ, Bandırma, Aksaray, Sungurlu, Kırıkkale, Bursa, Niğde, Seydişehir ile Kırım, Romanya, Bulgaristan, Polonya ve Litvanya'dan gelen delegeler Ankara Genel Merkez'deki gençlerle buluştular.

Kurultay'ın birinci gününde Türk Eğitim-Sen toplantı salonunda toplanan Kırım Tatar Gençleri, Gençlik ve Milli Mücadele, Gençlik ve Teşkilatlanma, Gençlik ve Sosyal-Kültürel Faaliyetler, Gençlik ve Milli Tarih Şuuru, Kırım Tatar Öğrencilerinin Problemleri ve Çözüm Yolları konularında komisyonlar oluşturularak millî meseleler hakkında görüşlerini ortaya koydular. Verimli geçen bu komisyon çalışmaları neticesinde her bir komisyonun sonuç bildirgesi oluşturuldu.

Yoğun bir çalışma temposu sonrasında akşam Ankara Genel Merkez Gençlik Komisyonu'nun düzenlediği Kırım Gecesi'nde eğlenildi. Denizcilik Müsteşarlığı tesislerinde Kırım yılları hep bir ağızdan söylendi, halk oyunları ekibi sahneyi renklendirdi, hep birlikte yorgun düşene kadar kaytarma oynandı.

İkinci gün Denizcilik Müsteşarlığı konferans salonunda gün boyu devam eden oturumlarda komisyon çalışmalarının sonuçları değerlendirildi; faaliyetler, kişisel görüşler, teklifler, gençliğin talepleri dile getirildi.

Açılış konuşmasını Genel Merkez Gençlik Komisyonu Başkanı Nur Şeker yaptı. Komisyon çalışmaları ve ikinci gün yapılan oturumlarda öncelikle dikkati çeken husus, nerede doğup büyümüş olursa olsun gençlerimizin Kırım Tatarı olma bilinciyle sıkı bir bağ kurmaları, ortak çalışma zemini üzerinde sözleşmeleri oldu. Bir diğer göze çarpan konu da öncelikli meselenin "Ana Dili" meselesi olduğunun ısrarla vurgulanması; talep, teklif ve görüşlerin bu mesele üzerinde odaklanması oldu.

Sonuç bildirgesi, Kurultay'ın en genç delegesi Atakan Tetik (12) tarafından okundu.

Kapanış konuşması Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Başkanı Dr. Ahmet İhsan Kırmılı tarafından yapıldı. Kırmılı, konuşmasında Derneğin Türkiye'deki ve Kırım'daki faaliyetlerinden bahsetti. 83 yaşındaki Ahmet İhsan Kırmılı, salondaki "Dava arkadaşlarına"

teşekkür ederek, Kurultay'da gösterilen bu birliktelik ve iradenin Kırım Davası'nın geleceğinin aydınlığına dair beslediği umutları daha da kuvvetlendirdiğini kaydetti.

Delegelerin Kurultay'a katılım belgeleri yine Ahmet İhsan Kırmılı tarafından takdim edildi ve bir sonraki Kurultay'da buluşmak üzere kapanış yapıldı.

I. Kurultay'ın meyveleri II. Kurultay'da açıklandı. Örneğin, bu süre zarfında:

* Geçtiğimiz Kurultay'da sıkça dile getirilen Ukrayna ve Türkiye Üniversiteleri arasındaki diploma denkliği problemi yapılan çalışmalar neticesinde çözüme ulaştı.

* İstanbul'da Gençlik Kolu yeniden faaliyete geçirildi, Tekirdağ'da ve Konya'da gençlik kolları kuruldu.

Konya, Kalecikaya ve Tekirdağ'da bülten yayınlanmaya başlandı.

* Bütün iletişim imkânları kullanılmaya, yerel haberler İnternet vasıtasıyla hızlı bir şekilde duyurulmaya başlandı. Artık

Bahçesaray'daki, Seydişehir'deki, Köstence'deki ya da Pazarcık'taki bir faaliyet tüm dünyadaki Kırım Tatarları'na ulaşmaya başladı. YaşQırım e-posta grubu işlerlik kazandı.

Geçen seneye göre katılım bir hayli yüksekti. Örneğin, bu sene İstanbul'dan 9, Gebze'den 4 delege ve Romanya'dan otobüsle gelen 20 Kırım Tatarı Kurultay'a iştirak etti. Eskişehir'den 8 kişilik neşeli ve dinamik bir grup Kurultay çalışmalarına katkıda bulundu. Ankara'da okuyan, Litvanya ve Polonya'da yaşayan Kırım Tatar temsilcileri ilk defa Kurultay'da söz aldılar, yaşadıkları ülkelerdeki Kırım Tatarları'nın son durumu hakkında bilgi verdiler. Ankara'da okuyan Kazan Tatarı kardeşlerimiz de Kurultay'a ilgi gösterdiler.

II. Kurultay'da alınan kararların takip edilebilmesi için bir İcra Kurulu kurulmasına ve faaliyetlerin "Kelecek Programı" adı altında koordine edilmesine karar verildi.

<http://kelecek.vatankirim.net/> adresinden Kurultay ile ilgili fotoğraf albümüne bakabilirsiniz.

**II. KIRIM TATAR GENÇLİK
KURULTAYI,
VATAN KIRIM'A VE TÜRK
DÜNYASI'NA
HAYIRLI OLSUN!**

Özgür KARAHAN

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlu Olsun!

Birinci Dünya Savaşından sonra kötü bir duruma düşen Osmanlı Devletini kurtarmak için Mustafa Kemal Atatürk kollarını sıvamış, kendi silah arkadaşlarıyla birlikte inanılmaz bir mücadele yürüterek, kurtuluş Savaşını kazanmayı başarmıştır. Bu mücadelenin en önemli tarihlerinden birisi, hiç şüphesiz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açıldığı 23 Nisan 1920 günüdür.

Mayıs 1919'dan itibaren Anadolu'da yapılan çalışmalar, Ankara'da T.B.M.M.'nin açılmasıyla son buldu. Artık Türkiye yeni, güçlü, halkın uzun zamandır beklediği ve kendi iradesiyle seçmiş olduğu insanlardan kurulu yönetimine kavuşmuştu.

Böylece Millet'in birlik ve beraberliği sağlanmış, düşmanlara karşı yürütülecek olan kurtuluş Savaşı başlatılabilmiş ve neticede kazanılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, T.B.M.M.'nin ilan edilme tarihini, 23 Nisan çok sevdiği Türk çocuklarına armağan etti ve o günden bugüne bu Bayram tam 83 yıldır büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır.

Dünyanın hiçbir köşesinde böyle bir Bayram olmadığından, diğer ülkelerde yaşayan çocuklar Türkiye'ye gelerek, Çocuk Bayramını hep beraber kutluyorlar.

Sezgin NURLA

Din Cuprins:

•AETLERİMİZ

•KÜNDELİKŞİ

•KIRIM TÜRK TIPLERİ VE
ŞİVELERİA

•KABERLER

II. KIRIM TATAR GENÇLİK KURULTAYI SONUÇ BİLDİRİSİ

1. Kırım Tatar kültürünün korunması için Gençlik kolları arasında ortak faaliyetler yapılmalıdır.
2. Gençlik Kolları arasında ortak bir yayın çıkarılmalıdır.
3. Türk Dünyası'ndan gençlerle irtibata geçip Kırım'ı en iyi şekilde tanıtmak için ortak faaliyetler yapılmalıdır.
4. Dünya'da kendini göstermiş Kırmılı ünlüler araştırılıp irtibata geçilmelidir.
5. Kırım'a yardım etmek amacıyla kampanyalar tertip edilmelidir.
6. Her bölgede sosyal, kültürel seminerler ve gençlerin geleceğine yönelik eğitim seminerleri verilmelidir.
7. Her yerde iletişimin devamı için koordinasyonu sağlayacak birer sekreteryaya oluşturulmalıdır.
8. Kırım Tatar dili, tarihi, kültürünü gençlere aktarmak için

çözüm yollarını aramalı ve buna bağlı olarak faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

9. Her bölgede farklı dillerde yayınlanan kaynakları bulduran bir kütüphane oluşturulmalıdır.

10. Kırım Tatarcası'nın öğrenilmesi ve Tatarca konuşan kişilerin sayısının artırılması amacıyla en başta Ana Vatanımız Kırım ve Diaspora'da neşredilen Kırım Tatarca yayınlarının şubelerimiz tarafından kısa zamanda temin edilmeli ve Kırım Tatarları arasında bu yayınların abonelikleri sağlanmalı ve artırılmalıdır.

11. "Kelecek" projesi tanıtılmalı ve "Kelecek" projesi için hazırlanan web sitesinde gönüllülerin tecrübelerini paylaşmalarına imkân sağlanmalıdır.

12. Eğitim kamplarının oluşturulması için gereken girişimlerde bulunulmalıdır.

DÜNYAYA AÇILAN RUHÎ BİR ADA

Köstence'nin sahilinde denizin sonsuzluğunu hisseden, modern bir hüviyet taşıyan örnek şair Artur Porumboiu şiir alanında XX. yy'ın mümessili sayılmaktadır.

Daha önce yazdığı "Domnule Copil" kitabı, 1999 tarihinde Römence-Türkçe versiyonuyla Türklere seslendirmiştir.

Ünlü şair dönüştü bir söylev kullanmaktadır. Seslendirilen "Benlik" şiiri esas strüktürlerini takip ederek heyecan özgürlüğünü meydana çıkarmaktadır. Şiiri inşaattı derin bir hisle donattırdığı için, söylev, yeni bir güçle derinlikten yukarıya telsemle bir ada gibi dünyaya açılmaktadır. Şair, modern ve postmodern düşüncelerini ustalıklı şiirlerinde kullandığından dolayı şiiri bir faaliyet önermektedir. Semboller arasında yavaşça dalgalanan söylev, birdenbire strüktür kırıklığının aracılığıyla esas fikirlerini meydana getirmektedir. Kelimelerin manaları, yazıldığı harflerin alanında matematik bir oyunun kurallarına uyarak yeni anlamlarını başka bir seviyeye getirmektedir. Fikir tasarlamalarında birleşen manalar mecazî bir akım kurmaktadır. Somut ve soyut görüşler denktedir. Benliğin en gizli duygularını belirten şiiri gerginlik, söylev açılımında, azamî sınırdan bulunmaktadır.

Şair Artur Porumboiu "mithos" faaliyetindedir.

Mitik bilinciye dolayı şiir, ana kaynağından beslenen manasıyla, kavram haline ulaşmaktadır. Temiz bir düşünce mitik bir vaziyeti kaplamaktadır.

Mitik bir vaktini büyülemesi ve şimdiki zamanın tazyiğinin arasında dolaşan şiirsel kabiliyeti, manevî bir plânda, bireysel özgürlüğünü bulmaktadır.

Şiirde realite istiyarelerden meydana çıktığından dolayı gündelik realitenin sınırından boşanarak soyut bir inşaat yaratmaktadır.

Kendisi de şu düşünceyi buyurmaktadır: "Seyretme, yalnız bir sade görme değildir; başka şeylerin yüzünü görmek kabiliyettir."

Şairin eserini "okurken" baştan başa aklımızda kanat alan vehimler düzensiz bir halde bulunmaktadır. Okumayı tekrarlayıp, sembollerin sistemini inceleyerek, düzensiz inşaat – temelden bocaya kadar – varlığın esas noktalarına dayandığını görmekteyiz. Okuma seviyesi aynen değildir; bilindiği strüktürlere bağlı olmadığından dolayıdır – bu da postmodernizmin estetik bir sonucudur. Sembol bir ana çizgidir. Okumayı tekrarlamakla ana çizgiye yeni manalar katarak, manaların ilişkilerini veya oranlarını sezerek Artur Porumboiu'nun şiiri modelini bulmaktayız.

Ene Ulgean

(dewamı gelecek sayıda)

BİR SİMPOZYON ESİNTİLERİ

Mecidiye'de, 6 Mart 2003'te, şairimiz Yaşar beynin, çağlar simpozyonunda okıgan şiirlerinden ekisi hepimizin dikkatimizi çekti, ruhumuzga sîñip kaldı. Bonlar "Anka" şiir kitabında tabılgan "Karaw" man "Tilim" eserleridir.

Vaktında, kitap yayınlanganda şiirlerini okıgan edik. Fakat bu defa şairin özi icat etken eserni özi okıması şiirlerde yansıtılgan duygu ve düşünceler hayal ve mesajlar taa bir aru şekilde ortaga atıldı.

Bo, eñ aşık şekilde "Tilim" şiirinde körildi. Bek sintetik şekilde işlengen eser, şairniñ fikir, duygu ve mesajların ekî dörtlikke kümelep sekiz mısra man ifade ete:

Tilim

Menim tilim anam man babam,
Menim tilim eñ yakın akrabam,
Menim tilim halkım, takatım,
Menim tilim curtım, topragım.

Menim tilim uzatılgan kol,
Kara künlerde köriñgen col.
Menim tilim dostlıkka bol,
Kök mawıga, tarakka töl.

Dikkat etip okısak eserniñ esas fikirleri men esas mesajı şiirin ilk ve soñ kelimelerin anlamına kapsangandır.

İlk kelime, başlık için kullanılıp yakın her mısradada tekrar etilgen "Tilim" kelimesidir, son kelime de "Töl"-dir. Şiirde anaktar kelimeler de bunlardır. Şiirniñ esas fikirlerinden tuwgan, eserniñ esas mesajı da bo kelimelerin dogırgan cümlede toplıdır: "Tilim töl"-dir.

"Töl" kelimesiniñ sözlük anlamı: yaratma, köbiyme kudreti bolgan canlılar, ösümlükler; bala, yavru yaratmaga gücü bolganlar.

Yaşar beyniñ şiirinde "töl" kelimesi mecaz nılamlı, sır tolı bir kavramdır: "Tilim töl"-dir. Ne yarata, ne yaşata, nenı ölümsüz kıla, nege, kimge töl şairniñ tili (tilim)? cevap son mısradadır: "Tilim "kök mawıga", "tarakka" töl-dir"

"Kök mawı" man "Tarak" Kırım Tatar-Türkleriñ ekî temel simgesidir. "Kök mawı" şiirde bayragımızniñ mecazıdır. "Tarak" ta tamgamız, emblemamızdır.

Kök mawı bayrak man tarakka can

bergen, onları tarihte yaşatkan unsurlar, şair Yaşar beyniñ tili tarif etken cümlelerinde tabıla:

"Menim tilim anam man babam,
eñ yakın akrabam.
halkım, takatım,
curtım, topragım.
....."

Kırım toprakları, curt elden ketken yerde; millet dağıtıp takat kalmagan anda, şair üşün yeñiden tarihke kırıp, millet bolıp bir curtta "kök mawı" ve "tarak" simgeleri altında yaşamak için yegane col Til-dir. "Menim tilim kök mawıga, tarakka töl". Vatanniñ, milletin "töl" yaratıcısı bu anda şairge köre Tildir. Tilde yansıgan kültür, medeniyettir. "Tilim" şiirinde, şairimiz Yaşar beyniñ bizge iletken esas mesaj bodır: anatilimiz tatarcanı yaşatıp, inkişaf ettirip ve onıñ sayesinde halklarımızı kazanmak, vatanımız Kırım'ı yeniden tarihke yazdırmaktır.

"Töl" kelimesi eserniñ eñ güçlü, anlam ve sır tolı sözüdür. Şair bo sözge milleti ve vatani hakkında hayal etken bütün emellerini, düşünce ve isteklerini toplam tökkendir.

Yaşar bey Tatar tiliniñ ustasıdır, erbabıdır. Kelimeleriniñ eñ deren anlamlarına ergen, eñ geñiş manaların sezgen, eñ hafif mansların fark etken bir şahsiyettir. Kelimelerini tanıp süymege, okşamaga bilgen bir kimsedir. Kaysı kelime kaysı kelime canına kelgende ve ya ilişki kurganda eñ parlak şawleni berecegün, eñ balaban sını dogıracagın bilgen bir şairdir.

"Tilim" sözi men ilişki kurıp "kök mawıga" ve tarakka yapışıp cümle yaratkan "Töl" kelimesi bonıñ eñ parlak misâlidir: "Menim tilim kök mawıga tarakka töl"-dir. (Tilim töl.) Geçmiş men keleşkeni, aydınlık man karanlıkni, ölüm men yaşamni işine alıp, şairimiz Yaşar beyniñ iç dünyasını yansıtan, bondan güzel bir şairsal ifade bolır mı?

Şairden yalnız bo şairane mısra kalsa gene de edebi tarihımızde yer alır!

("Karaw" şiir "Caş"-ta yayınlanacak.)

NEWZAT YUSUF SARIGÖL

ADETLERİMİZ LIX AT. ATLAR. ATLARIMIZ

**At atlap
Toy toylap
Sözge keldik
Baytal sütü-kımız**

Yaşagan dünyamızda yabaniy (sälbatic) ve üycil (domestic) hayvanlardan eñ süyilgen, sayılğan, bazı defalar kutsal katına kadar yükselgen **atlar**, köp ulusların mitolojisinde, özel edebiyatında önemli bir yer kapsamaktadır. Aceba ne üşün ya da neden bo seviyege yükselgendir ya da yükseltilgendir at?

Eñ başta insanlarga bek yararlı işlerde tabılğanındandır. Uzun mesafelerni kısaltmak, awır cüklerni az bir zaman işinde yerine aketmek, kerekkende süttinden, etinden pesleyici gıdalar elde etmek, bütün bo yararlıklar, atka baylıdır.

Eskî tarih belgelerine köre, türkiy halkların eñ köp aşagan aşlarıet eken, ayrıca at ve koy eti ve eñ süygen, begenilgen işkileri de kısırak (baytal) süti, yani *kımız* eken.

Dobruca Tatarcası'nda *baytal*, *kısırak*, *biye* kelimeleri *ırğaşı* atlar üşün kullanıla. Bo kelimeler üstünde biraz turayık: *kısırak* kelimesin negizinde *kısır* şekilî bardır; boniñ anlamı ise *doğırmagan*, *balalamagan*,

kunlamagan, *kozulamagan*, *tapmagan* ırğaşı hayvanlar ve kadınlar; *a(k)* ise, kişkeneleştirme eklemesidir (sufix diminutival). Türkiy tillerinde, Türkmençe'de *kısırakka*, *baytal* dep aytalar; Kırgızca'da gene *baytal* diyler, Kazaklar ise, *biye* diyler.

Köringenindiy, Dobruca Tatarcası'nda bo üş şekilî de kullanılıp kele, yani *baytal*, *kısırak*, *biye*. Bonların arasında anlam farkları bar. *Baytal* kelimesiniñ mecaziy (metaforic), yani ekinci anlamı (sensul conotativ) taa köp argo konuşmalarda kullanıla, iri, kewdeli, sağlam kadınlarga aytıla.

Atalarımız bo baytalları (kısırakları, biyelerini) sawganlar ve elde etilgen sütni tâze, tâze işkenler, artkan süttin de *kımız* yasaganlar.

Atalarımızın eñ önemli aşaytların negizinde süt ve süttin yasalğan ürünler bar: katık, pener, ayran; etke kelgende, at ve koy eti kullanganlar.

Kımız, *baytal* (kısırak, biye) süttin mayalanıp yasala. Her baytalniñ süti *kımız* yaşamak üşün elverişli tuwıdır. Bonların otlayan otlarına köre sütniñ kalitesi deñişir. Uzmanların aytkanlarına köre, eñ aruw baytal süti bozkır (stepä) otından elde etile. Başka bir önem de süt sawma zamanı. Eñ maylı (koyı) süt akşam sawmasından şıga

diyler ve eñ az may erten sawılğan sütte tabıla.

Kımız üstün bir kalitede bolması üşün, bo sütte şeker miktarın fazla tabılması kerek diyler. Dr. Grate'niñ araştırmalarına köre, bozkırda yaşagan, bozkır otı otlayan baytallarıñ süttin şeker miktarı %7,2, bozkırda yaşamaganların süttin ise, şeker miktarı %5,9 (kadın sütniñ şeker miktarı ise, %6,4).

Berilgen rakamlardan anlaşıla ke, *kımız* üşün eñ uygun süt bozkır baytallarıñ süti bolğanı. *Kımız* üşün eñ aruw Başkurt ve Kırgız baytallarından sawılğan süttir. Gerçekten bo bölgelerde yüzyıllardan beri sâde süti üşün yetiştirilgen baytallar bardır.

Kımız mayalama üsülü men yasala. Başta maya elde etile ve bo mayanıñ üstüne tâze süt katıla. Gene uzmanların yazganlarına köre, eñ aruw maya Başkurtlar ve Kırgızlar yasay eken.

Bilengenindiy, *maya* kelimesi Romence'ge de geşkendir (maia, ferment, drojdie, plămădeală).

Eskiden süt tulumları işinde saklanır edi. Tulumlar hayvan terisinden yasala. Dobruca Tatarları penerlerin tulumda saklar ediler ve bo tipte penerge tulum peneri denilir; o bek damlı, kalitesin bek aruw saklar (Romencesi: brânză de burduf).

Kımız atalarımızın aşaytlığından eksilmegen, yüksek kaliteli bir pesleyici aştır, aynı zamanda, 1912 senelerinde *kımız*niñ yardımı man hastalıkların başarılı tedavisi bolğanın köremiz. Hastalıklar man mücadelede *kımız* önemli bir dogal faktordır. Bir zamanlar, Başkurdistan'da, Kırgızistan'da verem hastalığın tedavisi

(tratament) üşün sanatoriyumlar aşılğandır. Bo yerlerde eñ başta *kımız* işmek men hastalar tüzelgenlerdir.

*Kımız*da şo önemli maddeler tabıla: albumin, acid lactic, alkool, acid carbonic ve vitaminler. *Kımız*da tabılğan alcool kan damarların aşar ve kan dolaşımın kolaylaştırır, siñir sistemlerin ve nefes alma (soluma) organların kuwetlendirir. *Kımız*daki acid carbonic ise, azmetme, siñdirmeni (digestie) kolaylaştırır, vucudka esenlik ketirir. *Kımız*da A, B, C vitaminleri ise, insanı türlü hastalıklardan korır. Kalb (cürek) ve bürek (böbrek, rinichi) hastalıkların tedavisi üşün *kımız* bek yararlı bolğanın Dr. Rubel yaza.

Bergen birkaç örnekten körine ke, *kımız* sade aşaytlık tuwıl, aynı zaman kompleks bir ilaçtır. (Fazla ayrıntılar üşün bak: Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, 4, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1978, s.55-61).

Şimdi taa köp *kımız*, işinde alkool tabılğanı üşün işile ve zevk berici bir işkidir. Bazı aytuwılgara köre, *kımız*daki alkoolniñ derecesi 12-14-tür. Az mı, köp mi, boga siz karar keseceksiniz.

Atalarımız at eti aşap, kısırak süti işip dengeli, sağlam bir yaşam sürdürgenlerdir. Zamanı kelgende de yazayık: at etinde kolesterol az miktarda tabıla.

Şimdi de şoni ekliyik:

Ay şalaşım, şalaşım, şalaşım,

Külge pişken kalaşım!

Sen şalaşka kelgende, kelgende

Tay soyarman asabay.

Tatar aşu pişirip, pişirip

May kuyarman asabay!

YAŞAGAN MUHİTİMİZİNİ KORUNMASI

Muhit insan veya başka bir canlıniñ hayatı boyunca ilişkilerni sürdürdiği iş ortamıdır. Awa, su, toprak man aywanlar, bitkiler ve insanlar bo ortamniñ birer parşalarıdır. Bo parşalardan bolğan şıncırniñ buzulmasına sebep bolır. Tabiat öz öziñe bek aruw bir denge kurgandır. İnsanlar tabiatın kaynakların kullanıp künlük yaşayışların sürdürirler. Boniñ üşün tabiatniñ, kelecük kuşakların da faydalanacağı pişimde korunması bek önemlidir. İnsanlar toplum alinde yaşamanıñ bir keregini bolıp, teknolojik kelişme işindedirler. Tabii kaynakları kullanıp ekonomik (iktisadi) faaliyetlerde bulunganda dogal (tabii) aşırı ve yanlış kullanımı tüşünceşi muhitte dengeñ olumsuz yönde bızılmasına sebep bolır. Bo sürette ortalıkka birtakım sorumlular şıgar. Bonlarga genellik men muhit sorumluları veya şevre kirligi adı berilir. Muhit sorumluları, su ve awanıñ kirlenmesi, dogal güzelliklerin bızılması, toprakların berimlikten tüşmesi gibi sorumlulardır. Bo sorumlular ve bonlarga karşı alınacak tedbirler, bugün, bir köp ülkede bolğanı gibi, curtımızda da

önemli bir konu aline kelgendir. Cılınma amacı man kullanılğan cagarlardan, fabrika oşaklarından ve motorlu vasıtaların awaga bergen gaz atıkları, awa kirliliğini boldırır. Bo durum, kirlili awanı işine tartkan insan ve diğerkanlıkların sağlamlıkların bızılmasına sebep bolır. Fabrikaların üretim artığı bolıp, deñizlerge, köllerge, agar suwlarga ve şöplük bolıp kullandıkları yerlerge bıraktıkları katı ve sıwı atıklar sebebi men bütün canlılar zarar körir. Deñiz ve köller kirlenir. Su ürünleri ve suda yaşagan canlılar azalır. Kirlili suwlar man suwlangan ziraat alanlarında ürünler bızılır, berim tüşer. Mutfak atıkların, şöplerin, katı atıkların sağlam bir şekilde mahvetme (yok etme) etilmemesi veya canıdan degerlendirilmemesi sonunda, mikroplar yaratır ve şevrege kastalıklar cayar. Sağlam birleşme, kirsal (turumunda bolğan) yerleşim birimleriniñ sawlık şartlarına uygun bolmamaksızlığı; özellik men col, kanalizasyon, park, yeşil alanınday, altyapı kizmetleriniñ yetersizliği de muhit kirliliğine col aşar. Tabiatdaki dogal kaynakların; madenlerin, topragin,

suwin, tawların aşırı ve yanlış kullanımları da şevre sorunları yaratır. Dogal güzellikler ve manzaralar, tarihi ve kültürel değerler, insan şevresini kuşatan şartları aruwleştiren önemli barlıklardır. Bo güzellikler ve değerler, turizm ve kültür barlığımızın zenginlikleridir. Tarihi ve kültürel deđerlerimizniñ, dogal güzelliklerimizniñ tahribi (şikma) de önemli bir muhit sorumludur. Künimizde; artkan nüfus, taşıtlar ve diğerkök sebepke baylı gürlüti de önemli bir şevre sorunu durumındadır. Özellik men merkez şehirlerde gürlüti, insan sawlığını bızacak boyutlarga ulaşkandır. Muhit korunmasında vatandaşlarga tüşken göremler:

Şevrenin korunması demek; onu, mewcut (bar bolğan) durumu man devam ettirmek demek diyildir. Bir yandan şevreni koruganda öbir yandan da aruwleştirci tedbisler almalıyız. Şevrenin korunması ve şevre kirliliğinin önlenmesi, bir vatandaşlık borcumuzdur. Bo vazifelerini yerine ketirgende uyacağımız kurallardan bazıları şunday sıralayabilmiz:

a) Su kaynaklarına, nehir, köl ve

deniz kıyılarını; Yaşadığımız yerni, sokak ve caddelerini kirlitemememiz.

b) Tawlarını süymeli, korumalı ve cangına karşı önleyici tedbirler almalıyız.

c) Kuşlarını tanımalı ve korumalıyız.

d) Ayvanların yaşama hakkına saygı kostermeli; nesli tükenmekte bolğanları korumalıyız.

e) Dogal kaynakları, tarihi turistik değerlerini; müze, saray ve benzeri yerlerini, korunmaları üşün özel bir dikkat kostermemiz.

f) Şöplerniñ alınması ve temizleme şalışmalarına destek bolmalıyız.

g) Doganın sessizliğini buzacak dawranışlardan koşınmalıyız.

h) Dogal kaynakları aşırı ve yangış kullanmamalıyız.

Şevreni kirlitenlerge uyarmalıyız. Onlarga karşı hoşgörülü bolmamalıyız. Dogal şevre, bizlerge atalarımızdan mirastr.

Boni korumalı, güzelleştirmeli ve temiz bir şekilde kelecük nesillerge bırakmalıyız.

Bektaş Behiç

KIRIM'IN EBEDÎ SAVAŞÇISI: MİLLÎ EDEBİYATIMIZIN BİR DEV ADAMI CENGİZ DAĞCI (1920)

Çelebi Cihanlar, Cafer Seydahmetler, Mehmet Niyaziler, Müstecip Hacı Fazıllar, Mustafa Abdül-Cemiller ve diğerleri, ömürlerini Kırım Tatarlarının istiklâli ve hürriyeti için adamışlardır. Kırım millî davası ve Türklük için hizmet etmişler ve etmektedirler. Bugün Kırım'da politik, sosyal ve kültürel yönden pek çok halklar kazanılmıştır. Ancak henüz tam millî muhtariyet kazanılmamıştır. Türk Dünyasının büyük önderlerinden İsmail Bey Gaspıralı şöyle demiştir: "Eğer halka yardım etmek istiyorsanız, erişilebilir ve mümkün olandan işe başlayınız". Dilde, fikirde, işte birlik... Evet, her Kırım Tatarı erişebildiği seviyeye kadar elinden geleni gerçekleştirmeli. Bunlardan birisi hiç şüphesiz Cengiz Dağcı. Yalta'nın Kızıldaş köyünde doğmuştur. Köyünde ve Akmesic'te okuduktan sonra Kırım Pedagoji Enstitüsü'ne girmiş, ancak II. Dünya Savaşı başladığı için (1940) enstitüyü yarım bırakarak askere alınmış. Odesa'daki subay okulunda yetiştikten sonra (1941) Alman-Rus Savaşına katılmıştır. Bir süre Ruslar safında savaştı, sonra Almanlar'a esir düştü. Fakat Almanlar, esirlere ve bilhassa Türkler'e Sovyetler kadar kötü ve zalim davranıyorlardı. Genç asker, onlarda da beklediği insaniyeti görmeyince ve zaten Almanlar'ın yenilmeye yüz tutmaları üzerine Polonya'ya sığındı. Bu ülkede Alman işgal kuvvetlerine karşı millî direniş hareketlerine katıldı.

Savaşın bitiminde, bir Türk konsoloslukuna başvurarak Türkiye'ye gelmek istedi ise de umduğu anlayışı göremeyen Cengiz Dağcı, Almanya'ya işgal eden müttefik kuvvetlere sığındı. Polonyalı eşi ve küçük kızıyla sığındığı Londra'ya (1946) yerleşti. Yıllarca orada bir dükkân işletti. Halen orada yaşamaktadır. Cengiz Dağcı'nın

eserleri: „Korkunç Yıllar” (1956), „Yurdunu Kaybeden Adam” (1957), „Onlar da İnsandı” (1958), „Ölüm ve Korku Günleri” (1962), „O Topraklar Bizimdi” (1966), „Dönüş” (1968), „Genç Timuçin” (1969), „Badem Dalına Asılı Bebekler” (1970), „Üşüyen Sokak” (1972), „Anneme Mektuplar” (1988), „Yansılar” (1988), „Benim Gibi Biri” (1989), „Yansılar (2-3)”, „Yoldaşlar” (1992).

Dağcı'nın bu ilk romanlarını insanın gözleri yaşarmadan okuması imkânsızdır. Bir dizi halinde yazılan romanlarda mekân olarak karşımıza yeşil Kırım köyleri, ovaları, dağları, denizleri ve nehirleri vardır. Öbür eserlerinde de görüldüğü gibi Kırım Tatarlarının esas meselesi toprak ve hürriyettir. Topraktan koparılan halkları durumu sık sık dile getirilir.

Dağcı'nın üslubu kısa cümlelerle karakterizedir. Öyle ki, bazı cümleler ve paragraflar yalnızca tek kelimeden ibarettir. Bunlar hadiselerle kolay ve çabuk intikali sağlarlar.

Cengiz Dağcı'da tasvir de mühim yer tutar. Tasvirler ekseriya tabiat ve tabiat hadiselerinin tasvirleridir. Gün, güneş, bulut, yağmur, rüzgâr gibi. Orman, tarla, bitki, deniz, ağaç, ekin ve nehirler ise umumî çizgilerle belirtilir. Ama Dağcı nedense güneşin doğuşunu ve batışını sık sık belirtir. Günün (zamanın) değişmesini, tan atmasını, güneşin doğmasını, akşam güneşinin damların üstünde kızıl akisler bırakarak battığını kaydeder.

Dağcı'nın romanlarında beyaz baş örtülü. Yasin okuyan, namaz kılan, dua eden, nur yüzlü kadınlara sık sık tesadüf edilir.

Dağcı romanlarında çeşitli milletleri bilinen karakterleri ile tasvir eder. Yahudiler cimri, Ermeniler ve Rumlar tüccar tabiatlıdır. Çingeneleri hor görmez. Ruslar haricinde herkese iyi

gözle bakar. Yahudilere yakınlık duyar: Tatarlarla aynı kaderi paylaştıkları için (zulüm, baskın, sürgün, öldürülme). "Ahmet Özenbaşı'nın Kırım halkı çeşitli çiçeklerden yapılmış bir demettir" sözü Dağcı için de geçerlidir ("Korkunç Yıllar", s.88). Aslında bu ifade Dr. Ahmet Özenbaşı'ya değil, Noman Çelebi Cihan'a aittir. Kırım Tatarlarının trajedisinin gerçekçi ve etkileyici birer anlatımlarıdır. Hele "Yurdunu Kaybeden Adam" kesinlikle "Korkunç Yıllar"-ın devamı ve ikinci bölümüdür. "Genç Timuçin" ise Cengiz Han, bir Kırım Tatar'ı gözüyle, Kırımlıların efsaneye karışık tasavvurlarıyla anlatan bir tarihî roman denemesidir. Dağcı, çıplak ve acı hakikatlerden sıyrılıp, Tatarlar'ın şan, yiğitlik, cihangirlik günlerine yöneldiği... Yani batış yıllarının faciasından doğuş yıllarının ferahlığına geçtiği bu tarihî romanında, üslup, tasvir, hayal gücü bakımlarından daha başarılı görünmektedir.

Çoğunlukla klasik kuruluştaki romanlar yazan Cengiz Dağcı, bu son romanlarında iyice modern, hatta postmodern unsurları bile deniyor. „Benim Gibi Bir”-de korku, sıkıntı ve bunalım var. „Anneme Mektuplar”, Dağcı romanlarının belkide en derini, en mükemmelidir. Elli yıl Kırım'a hasret yaşamış bir adamın vatan-sıla özleyişleri, öte yandan mutlu çocukluk cennetine hayalî dönüşleri bu eserde başlıca ve şairâne temaları meydana getiriyor (şaheser). Kırım'ın, bir gün mutlaka, yine Tatarlarla dolup taşacağına imân etmektedir. Memleket bilgisi, edebiyat bilgisi, yaşanırken öğrenmiş bilgiler, Rus edebiyatından esintiler, ayrıca durmadan değişen dünya romanını iyi takip etmesi, Cengiz Dağcı'nın eserlerine renk ve çekicilik kazandırmaktadır.

Prof. Müh. Özcan ÖMER

kadalıp tura, profesor Celil Habib'nin bo koroda şalganı (güzel, temiz ses bar ed).

Koronin dirijori Manulean Setrak, ermenni, 60'ni baskan bir kart, türkçeni suw tilmaş konişa ed. Bir wakkani sizlerge de tanitmak istiymen. Koroda şalacakların, başta sesleri muayene etile. Bir soydaşımızı dirijor kabıl etmiy. Soydaşımız, kızıp, şikâyetler ketire. Dirijor: "Birader, dürkî erkez şalamaz, dürkî şalmaga ses kerek, kulak kerek... Sibirtkici bolir, sesi bolir, doktor bolir sesi bolmaz. Sen caba kızasin" diy.

Bo koro Köstenci cemaatinin karşısında güzel temsiller berdî, siyirciler tarafından algışlar kazandı.

O zamanda Mecidiye'de, Ion Dragomirescu tarafından yönetilgen bir aytuwlu türk-tatar korusı faaliyet köre ed. Köstenci'de faaliyet körgen koro Mecidiye korosına bir karşılık (replică) bolgandır. Ne güzel küñşilik!...

Y.M.

SURPRIZA SE REPETĂ (II)

Continuare la scrisoarea d-lui Chichiur Neculai din numărul trecut al ziarului Karadeniz:

„... ziarele primite le citesc mereu și îmi sunt dragi ca ochii din cap.

În anul 1984, am procurat un ghid de conversație român-turc și un dicționar turc-român.

Studiindu-le, m-am izbit de multe nelămuriri privind traducerea frazelor cât și în probleme de pronunție.

Astfel „Allaha ismarladık!” era tradus „la revedere” și „güle, güle!” tot „la revedere” și multe expresii pe care le simțeam eu că nu sunt traduse corect.

În anul 1984 mă aflam la Nereju, jud. Vrancea și pe cine să întreb să mă lămurească?...

Mi-a venit ideea să mă duc la Focșani și să caut în cartea de telefoane a județului Constanța și să aleg nume turcești pentru a le scrie.

Am scris la 12 familii și patru persoane: 2 turci și 2 tătari mi-au dat răspuns.

Nu știu sigur, dar tătarii la Karadeniz îi spun Karadeniz.

Mai multe nelămuriri sunt pentru mine și v-aș ruga foarte mult să mă ajutați.

În „Istoria turcilor”, de Ali Mustafa Mehmet, am găsit scris: Kırım tatar, iar în ziarele „Caş” și „Karadeniz” am găsit Kırım tatar și nu știu cum este corect?

Studiind cu atenție dicționarul turc-român și mai multe ghiduri de conversație român-turc, am constatat că multe nume de familie și botez, de localități și orașe, dar și multe cuvinte în vorbirea de zi cu zi sunt de origine cumano-tătară.

Astfel, la Nereju există familii: Badin (badi-rătși), Caba (Kabarău), Doldur (Umflat), Şuşu, Giurgea, Lal (lâl=roşu), Dudu, Duda (Duda-ev – la ceceni), Chiscoci, Glavan, Bîra, Sima, Şerban (şegban – îngrijitor de câini de vânătoare), Coman (Kuman), Comana (Kumană), Chichiur (mai vechi Chiuchiur).

Între satele Paltin și Spulber se găsește o râpă numită Chiosa, probabil din Köse – spân.

Între comunele Nămjă și Paltin în munții Vrancea se găsește satul Prahuda (Huda - Allah).

În comuna Năruja sunt familii de Harabagiu (arabaci - căruțaşul) și multe sate care poartă denumiri cumane: Techiriş (Tekir), Mera (mera-izlaz), Arva, Reghin, Sihba, Voetin din județul Vrancea și satul Burca de lângă Vidra (Burk – fiul lui Borz = Conducător comun)."

(VA URMA...)

Y.M.

GEŞMİŞKE AYIT BİLGİLER (Informatii retrospective)

Mangalia (şimdî Ştefan cel Mare) sokagında, İlarie Voronca man Mitropolitul Şaguna (şimdî George Enescu) sokakları arasında baştan başka bir bina bar ed. Bo binanın arkasında bir camî, oga "Orta camî" diy ediler. Bina Köstenci Müslüman cemaatinin mülkiyeti, onun birinci katında Romanya Müslümanların Muftulık Dairesi iş köre ed. Bonin astında er kez bilgen ve bek tanilgan "Porumbelul" degen bir kondra tükânı tabila ed. Muftilknin artkaş odalarında 1948'den sonra, türk-tatar folklor takımları repetiçiler yasay ed. Mangalia sokagın modernleştiirmek wakiti kelgende binanı çıktılar, camini de çıktılar. Şimdî bo yerler de 8-9 katlı binalar konak köre. Bilmiymen bo cerni bizim Müflülük Dairesi yararlı kılmak üşün bir işler yaptı mı, acaba? Türk-tatar folklor takımı

repetiçilerin Azınlıklar Kültür Üyine Köşirdi (Str. Griviței colț cu İlarie Voronca). Bo Kültür Üyinin müdiri Jirair Bezerian degen bir ermenni ed. Bo Kültür Üyine türk-tatarlardan başka ermenniler de kele ediler.

Müdür, kurnaz, diplomat, öz interesin korimaga bilgen bir kişi ed. Bizler men aruw, atik dawrana, zaten bo kültür ocagında, sayı ve faaliyet yagında bizler hakim ete edik.

Bo kültür ocagına dayır baya hatıralarım... arımni da, anlatmak

NEWZAT YUSUF SARIGÖL

KÜNDELİKŞİ XIV

KARDAŞ...KARDAŞ SÜYGİSİ

Akay elde
Bala belde
Kardaş kayda?

Acınıklı, bek acınıklı körüntüler (imagini) televizorniñ suvık camından kelip kalbime urdı. Cüregiñ taştan bolsa bile bo bek vahşiy olaylar karşısında dayanamazsıñ. Bir buşuk man yedi yaşları arasında dört masüm (inocent) bala tilsiz otta cayır, cayır canganlar. Anaları üstlerinden kapını kırtlep bir yerlerge kete... Üyde kalgan dört masüm ot man oynaylar mı, ya da kazadan peşkada cangan ottan cerge tüşip etrafta bolgan pala-pırtın* tutuştıra. Ballar ne kadar bakırsalar da eşitken kişi yok; ne zaman duman üyni sarıp algan sonra, koni-komşu ateşni söndirmege cuwıralar... ama ne yazık ke, keş, bek keş, ballar dumanga buwılıp, otta camp öleler.

Tabii ke bo bek, bek acınıklı kaza menı soñ derece etkiledi, ayrıca üyde eñ balabanı (yedi yaşında) eñ kişkene kardaşı man (bir buşuk yaşında) kuşaklaşıp tatlı canın bergenı. Taa dogrusı, üykeni (balabanı), kardaşın kurtarmak üşün kuşagına alıp, bir çare karagan sonra, en sonunda öleler. Demek onıñ eñ balaban vazifesı kardaşların korımak,

belki anaları üyden ketkende ekelerine köz-kulak bolması üşün nasihatlar bergendir.

Karañız ne kadar kuwetli kardaş süygişi, ayrıca ballar arasında. Yaş ilerlegen saytın bo süygi duyguşu gewşiy, denişe. Ama taze yaştaki kardaş süygişi insanın işinden kelgen eñ temiz duygudur. (Bo acınıklı kazanı "Adevärul" gazatasın salı, 15 februarie 2003 kününde şıkkın sayısında da körersiniz).

Şimdi de biraz *kardaş* kelimesi üstünde turayık. Bo kelime tiliimizde eñ eskilerinden birsidir. Çünkü bilingenindiy *akrabalık terimleri* her tilde bek eskidir. Bo kelime *karın+daş* tan kelgendir. *Karın* kelimesin herkez bile (Romencesi: stomach, abdomen, burtă, uter); *daş* (*taş*) eki ise, ortaklık, eşitlik, denklik sözler kurar. Örnek: *ad-adaş* (*aynı adı bolganlar*), *arka-arkadaş*, *boy-boydaş*, *soy-soydaş*, *din-dındaş*, *sır-sırdaş*, *yol-yoldaş*, *yurt-yurttaş*.

Kardaş kelimesi yakın bütün Türkiy tillerinde aynı manada ya da yakın manada kullanıla. Örnek: Türkmence-*gardaş*, Kazakşa-*karındaş*, Karakalpakşa-*karındaş*, Kırgızşa-*karındaş*, Özbekşe-*karındaş*... Bo kelimeni Orta Türkçede *karında* şeklinde köremiz. Eski Kıpçakşa'da da *karındaş* şeklindedir.

Tabii ke Romanya Tatarcası'nda *karın* kelimesi men barabar *kursak* ta bardır.

KIRIM TÜRK TIPLERİ VE ŞİVELERİ

Dobruca'da yaşayan Kırım Türkleri, buraya geldiklerinden büyük harb başına kadar kendilerini birkaç grup altında tanıyorlardı: Keriç, Çongar, Tat, Nogay. Kırım'ın Kerç ve Kefe sancaklarından gelmiş olanlara: "Keriç Tatarı", Or ve Gözleve sancaklarından gelenlere: "Çongar Tatarı", Bakçesaray civarından gelip yerleşmiş olanlara da: "Tat" denir. Daha evvelden Bucak'tan gelmiş olanlara da "Nogay" denir.

Bütün bu grupları tip ve şive bakımlarından üçe ayırmak mümkündür:

1 - "Tat" denilen Kırım Türkleri ki, bunlarda, diğerlerinde az veya çok göze çarpan mongol tipi yoktur. Bunlar, diğerlerine nisbetle daha uzun boylu, beyaz tenli, ince yüzlü, yakışıklıdır. Bunlar arasında kumral veya açık saçlı, mavi ve açık renk gözlüler diğerlerine nisbetle daha çoktur. Bunlar, şivece olduğu gibi, sima ve adet itibarile de cenub yani Osmanlı Türklerine daha yakındır. Bu Türkler, Dobruca'nın Pazarcık, Silistre ve Balçık kasabalarile Pazarcığı'nın Çatallar, Mumcul, Veyisköy, Doğanyuvası köyleriyle, Köstence'nin Toksofu ve Tulça'nın Cavuşköy ve Omurlar köylerinde otururlar. Bu köyler bağ ve bahçe yapmaya elverişli, suyu bolca, bayırlık ve ağaçlık yerlerdir.

Bunların düğün ve sair bazı adetlerle diğer Kırım Türkleri'nin adetleri arasında küçük farklar vardır. Mesela, bunlarda mane vardır, çin yoktur. Şivelerine gelince bunda da biraz fark vardır. Çöl-ova Türkleri'nin "c" ile başlayan sözlerini bunlar "y" ile söylerler. Meselâ: Cavun'a (yağmur) yavun, cavluk'a (mendil) yavluk derler.

2 - Keriç ve Çongar Tatarı denilen Kırım Türkleri ki, bunlarda mongol tipi az ve çok göze çarpmaktadır. Boylarının biraz daha kısalığı, saçlarının daha siyahlığı ile de andırırlar. Bunlar arasında sarı saçlı ve mavi gözlü gayet seyrek. Gözleri ela, tenleri esmerdir. Kırım'ın Keriç ve Kefe mıntakalarile Or ve Gözleve ovalarından gelmiş olan bu Türkler, tamamilde oradakilerin karakterlerinin yani adet, şive ve yaşayış tarzını muhafaza etmişlerdir. Yekdiğerine her bakımdan çok daha yakın olan Keriç ve Çongarlar, büyük harb başlarına kadar, aralarında gene de biraz fark gösteriyorlardı. Kerçliler arasında hoca, efendi, münevver daha çoktu. Çongarlılar'da ise zengin ve ağa daha çoktu. Bunlar iyi cins at

koşmayı daha çok severler ve muhim sayarlardı. Dobruca'daki Kırım Türkleri'nin ekseriyetini bunlar teşkil ederler ve Dobruca'nın Köstence sancagının cenub ve orta taraflarında daha kalabalık otururlar. Bunların çoğu son hicretlerde gelmişlerdir.

3 - Nogay denilen Kırım Türkleri ki, bunlarda mongol tipi diğerlerine nisbetle daha ziyade göze çarpmaktadır. Boyları ve kalınlıkları bakımlarından olduğu gibi: renkleri, saçları ve kafa ve yüz kemiklerinin yapıları itibarile de mongoloid tipe daha yakındır. Bunların pek çoğu, yüzlerce yıl evvel, muteaddid defalarda Bucak'tan, Kırım'ın şimalinden ve Azav Denizi etrafından gelmişlerdir. Bunlar, Kırım Hanlığı'nın Dobruca'ya ilk gönderilmiş muhacirleridir. Bunun için, bunların köyleri bugün en eski Türk köyleri ve kendileri Dobruca'nın en eski yerli halkı sayılmaktadırlar. 1806'da Bucak Rusları'n istilâsına uğradıktan ve 1812'de hâkimiyetine geçtikten sonra, bu Türkler'in büyük bir kısmı Kırım'a, Kafkasya'ya göçmüşler ve oradan da Anadolu ve Dobruca'ya gelmişlerdir. Bir kısmı da Ruslar tarafından Rusya içlerine sürülmüştür.

Bu Türkler'in yaşadıkları köyler Mecidiye etrafında ve Köstence'nin yakın ve uzak şimalindedirler.

Şivelerine gelince, Kırım'ın ova Türkleri'nkine çok yakındır; fark yalnız bir, iki harfin tellafuz ayrılığından ve bir, iki lahika edatının başlığından ibarettir. Meselâ: ş harfini bazı yerlerde s olarak kullanırlar.

Yukarıda ehemmiyetle kayd ettiğimizi burada yeniden tekrarlamak isteriz: Türkler'in muhtelif grupları arasında görülen bu küçük farklar yalnız ilmi ve tarihi bakımdan tebaruz ettirilmektedir; yoksa bunların milli duygu ve emel birliği itibarile hiç kıymet ve ehemmiyeti yoktur. Bugün bu Türkler arasındaki tahsil birliğinin yayılması ve kuvvetlenmesi gün geçtikçe şive farklarını ortadan kaldırmaya doğru gittiği gibi; içtimai ve iktisadi şartlar ve karışmalar da tip farklarını silmektedir. Bugünkü "Bütün Milliyetçilik" devrinde Türkler'in kabilecilik yapmalarını ne vicdan, ne akıl, ne de menfaat kabul ve tecviz edemez.

(*Mustecib H.Fazıl (Ülküsal), "Dobruca ve Türkler", 1940, s. 133*)

ESEURI DE TINEREȚE

TU , MAMĂ !...

Tu, mamă,

De ce mă cerți?

Nu sunt de vină eu,

Ci soarta mea.

Ea îmi arată calea

Și cui să mă închin.

Nu știu, sunt un copil

Ce-abia întâiul pas

În viață l-a făcut,

Ori prea bătrân,

Nebun și fără vlagă,

Veșted ca frunzele căzând

Toamna de pe ramuri!...

EPITAF

înainte de ultima înfrângere

Ah, Îngere,

căzut în cea din urmă
a cerului răsfrângere!...

x

Mi-e gândul un licurici

ajuns în pragul dimineții.

Se va stinge, oare, când?

Mai sunt deasupra-mi stele reci...

Se vor stinge în curând!...

x

Adormire-aș întru Domnul,

Dulce-n veci să-mi fie somnul!

Pentru cei căzuți în drum

Să le fiu la tâmple scrum!

N.SAÏT

(Nihat S. OSMAN)

EN GÜNCEL KONU: EGEMENLIK

Son 500 yıllık dönemde Tatar Türkleri, başta Rus Çarları'nın, ondan sonra 1918'den 1990 yılına kadar Sovyet İmparatorluğu'nu yöneten Kızıl Çarlar'ın zulmü altında yaşadıkdan sonra 1990'dan 2002 yılına kadar kültürel, sosyo-ekonomik ve siyasal özgürlüklerin nimetlerinden yararlanmasını becerbildi. Her ne kadar, uzun tutsaklıktan sonra egemenlik yolundaki mücadelede bazı acemilikler kaçınılmaz şekil olsa da, kısa zamanda özgürlüğün gelişmesi normal raya oturdu. Tataristan, yüzde yüz özgür ve bağımsız devlet kurmak için gereken bazı şartlardan yoksun olmasına rağmen, en aşağı yüzde 65 oranında bu alanda başarıya ulaştı. Kahrolası geo-politik açıdan elverişsiz konumda bulunma keyfiyeti Tataristan'ın acı kaderidir. Bu acıyı çekmeye mecburuz. İşte bu noktada realist (Gerçekçi) yaklaşımla milli davamızı çözüme kavuşturma yollarını aramak her önderin kutsal görevidir.

Biz, Tatarlar, Rusya Federasyonu çerçevesinde kendi Cumhuriyetimizi geniş özgürlük statüsüne dyalı şartlara bağlamalıyız. Şöyleki, Tataristan Cumhuriyeti, İdil-Ural Cumhuriyetleri bünyesinde Rusya Federasyonu çerçevesinde, Dış İşleri ve Savunma Bakanlıkları Moskova'daki merkezin otoritesinde olmak şartıyla, hükümetin geri kalan 14 Bakanlığı Kazan'daki merkeze bağlı olması gerekmektedir. O Bakanlıklar:

- 1) İçişleri
- 2) Maliye
- 3) Eğitim
- 4) Kültür
- 5) Sağlık ve Sosyal Hizmetleri
- 6) Dış Ticaret
- 7) Tarım
- 8) Endüstri ve Teknoloji
- 9) Bayındırlık
- 10) İletişim ve Ulaştırma
- 11) Petrol ve Enerji
- 12) Adalet
- 13) Turizm
- 14) Çevre (Ekoloji)

Tataristan bu statüye kavuştuktan sonra Rusya Federasyonu daha güçlü ve daha zengin olacaktır.

Ama, maalesef, Ba'kan Putin, Tataristan'ın sahip olduğu % 65 oranındaki egemenlik haklarından % 45'ini kesmek suretiyle geleneksel Rus sömürgeciliğin şartlarını uyguladı.

2000 yılında Tataristan Hükümeti Latin alfabesini resmen kabul ettiği halde, Putin, bir firmanla bu kararı feshetti. Bunun dışında Putin demokrasiye aykırı karakuşi (subjektif) yasaları ile Rusya'nın Federatif statüsünü ortadan kaldırarak üniter, despotik, otoriter rejim uygulama yoluna bastı. Putin, Rusya'yı üdevlet haline getirme yolunda engel olarak gören Tataristan ile Çeçenistan cumhuriyetleri'ni ortadan kaldırmak istiyor.

Son gelen haberlere göre, Tataristan'da süverenlik (egemenlik) için kutsal mücadele veren

- 1) Talgat Bariyev – gazeteci;
- 2) N. Kaşapov – Tataristan, Çallı Milli Hareketi üyesi;
- 3) Reşit YAĞFAROV – Tatar İçtimai Merkezi Genel Başkanı (Tatar İçtimaği Üzegi)

Adındaki üç kişi gözaltında tutuluyorlar.

Bu ceza en basit insan hakları, özgürlük, eşitlik prensiplerini ihlâl sayılmakta ve

B. M. (Birleşmiş Milletler) ilkelerine aykırı düşmektedir.

Puti millî azınlıkları ortadan kaldırma çabasına başvurma cinayetini Selefî Çar

3. Aleksandır'dan ilham alarak hayata geçirmek istiyor. Ama 3. Aleksandır bu cinayete başvurduğu gün dünyasını değiştirmişti (1894). 110 yıl geçtikten sonra tarihin tekrarlanması ihtimali çok güçlüdür. Kısacası, Rusya'nın yöneticileri, 1989 yılında ABD Başkanı Reagan, Sovyetler Birliği Başkanı Gorbaçov ve Almanya başbakanı Kohl tarafından Berlin'deki utanç duvarı yıkılmıştı. Şimdi, aradan 14 yıl geçtikten sonra,

Putin, Selefî 3. Aleksandır'dan ve Stalin'den ilham alarak utanç duvarını İdil-Ural ile Çeçenistan'da kurma işine girişiyor. Böylece, Soğuk Savaş yeniden başlanıyor. Batı Dünyası'nı terorizm furyası sarmış ve İslam terörüne karşı Devlet terörü sendromu yayılmıştır. Devlet terörü yeni 11 Eylül'lerin doğmasını sağlayan beladır.

B.M.'yi oyuncak haline düşüren Devlet terörü yıkılmaya mahkumdur.

Küreselleşme adı altındaki Devlet terörü komünizm gibi sağduyu tarafından yok edilecek ve dünyamız rahat nefes alacaktır.

ALİ AKIŞ
DÜNYA TATARLAR BİRLİĞİ
FAHRİ BAŞKANI

ENİSE SALİ

PARADISUL VERDE – REPUBLICA TURCĂ A CIPRULUI DE NORD

Republica Turcă a Ciprului de Nord (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti), este un stat insular în Mediterana de Est, la 60

Garanție din anul 1960.

Între anii 1963-1974, populația turcă a rezistat masacrelor ciprioților greci.

În Noiembrie 1983, în baza acordului de autodeterminare, s-a proclamat **Republica Turcă a Ciprului de Nord**. Încă din 1963, ciprioții turci, într-un fel sau altul, își iau singuri deciziile, iar evoluția lor într-un „stat” cu un sistem de guvernare democratic bazat pe supremația legii, a fost și este remarcabilă.

km de Turcia. Este o țară mică, cu o populație de 210000 locuitori și o suprafață de 3355 km²; ea posedă, totodată, o mare varietate de floră și faună. Limba oficială este limba turcă, dar și limba engleză este vorbită de o mare parte a populației. Sistemul de guvernare în **Republica Turcă a Ciprului de Nord** este democrație parlamentară, fiind totodată un stat secular.

Insula Cipru a fost dintotdeauna în centrul atenției și disputei altor state, datorită locului strategic în care se află. A fost guvernată de mai mult de două ducii de națiuni în toată istoria sa tulburătoare. Conducătorii săi au fost cei mai puternici din regiune (orice națiune/popor care a învins celelalte popoare din regiune devenind și conducătorul Ciprului.)

Egiptenii, Fenicienii, Romanii, Bizantinii, Venețienii, Turcii și Britanicii sunt printre cei care au guvernat și influențat insula sub multe aspecte, cum ar fi: religia, comerțul, cultura, felul de viață, politica etc. Ca rezultat, insula posedă o mare varietate de artă arhitecturală. Amfiteatre, fortărețe, moschei, biserici și morminte sunt printre cele mai importante. De aceea, se spune adesea că oriunde ai „scurma” pământul în Cipru vei afla vestigii ale civilizațiilor anterioare.

Insula a făcut parte din Imperiul Otoman timp de aproape 4 secole. Atunci când Imperiul Otoman a intrat în Primul Război Mondial ca aliat al Germaniei și a fost învins, insula a devenit colonie britanică. În 1960, Ciprul și-a câpătat independența, când a fost formată **Republica Cipru** în acord cu tratatele internaționale bazate pe egala suveranitate politică a celor două părți: ciprioții turci și greci.

În anul 1963, ciprioții greci i-au atacat pe ciprioții turci, cu scopul de a anexa insula la Grecia. Drept urmare, parteneriatul a luat sfârșit. Națiunile Unite au trimis trupe cu scopul de a proteja populația turcă, stabilind o „linie verde” care a împărțit cele două popoare. Între 1963-1974 populația turcă a fost nevoită să trăiască în condiții inumane.

În anul 1974, o „revoluție” pusă la cale de greci și de ciprioții greci, intitulată Enosis, a determinat intervenția Turciei, pentru a asigura pacea și a proteja populația turcă a insulei.

Turcia a intervenit în baza drepturilor și obligațiilor asumate prin Tratatul de

În ziua de azi, cetățenii **Republicii Turce a Ciprului de Nord** au parte de un sistem de guvernare democratic bazat pe respectul fundamental al drepturilor și libertăților omului.

Pe 11 noiembrie 2002, Secretarul General al Națiunilor Unite, D-I Kofi Annan, a prezentat celor două părți un document intitulat „Basis for Agreement on a Comprehensive Settlement of The Cyprus Problem”. **Președintele Rauf Denктаş** a subliniat că partea turcă va studia așa-zisul vast document, accentuând, totodată, asupra faptului că întinsa și nedreapta concesie prezentată în hărțile atașate acestui document va furniza un obstacol la convorbiri. Partea turcă a Ciprului se străduiește de ani de zile pentru o înțelegere justă și dăinuitoare referitor la problema Ciprului. Ei cred cu tărie că o astfel de înțelegere trebuie să fie bazată pe egalitate politică și suverană, pe statutul celor două etnii și ale statelor la toate nivelele.

Între timp, principiile drepturilor umane ale turcilor ciprioți, care au fost îndelung violate între anii 1963-1974, sunt încă renegeate datorită continuării inumane a embargourilor puse de către partea greacă în toate domeniile: politică, economie, comunicații, cultură, sport, educație. Astăzi, partea greacă duce o campanie de propagandă de defăimare împotriva recunoașterii internaționale a universităților aflate în **Republica Turcă a Ciprului de Nord**, într-un efort de a izola populația de aici de restul lumii.

Cu toate acestea, cu cele 5 universități care sunt la standarde internaționale, Ciprul de Nord a devenit un centru al învățământului superior în regiune. Aici studiază 23000 studenți din 74 de țări. Totodată, universitățile de aici dispun de un personal calificat de profesori din 25 de țări.

Toți acești factori fac din **Republica Turcă a Ciprului de Nord** un loc perfect pentru turism și educație. Din cele prezentate anterior, mă consider norocoasă că pot studia aici și mă pot bucura, în același timp, de ospitalitatea turcilor ciprioți și de frumusețile naturale ale insulei.

Olgun Memedula

UNIVERSITATEA MEDITERANEI DE EST

Republica Turcă a Ciprului de Nord - Gazi Mağusa

Eastern Mediterranean University și-a deschis pentru prima dată porțile în anul 1979 sub forma unui Institut de Tehnologie Avansată. De-a lungul timpului însă ea a avansat considerabil în prezent având un campus imens de peste 2 km² (excluzând numeroasele clădiri-anexă din afara acestuia) și cuprinzând numeroase facultăți și departamente din aproape toate domeniile curriculare și nu mai puțin de 21 de programe de masterat și 11 de doctorat. Limba de predare în absolut toate aceste departamente este engleza acest lucru făcând posibilă orientarea globală pe care universitatea a adoptat-o încă de la început. Eastern Mediterranean University este într-adevăr o universitate cosmopolită cu studenți din peste 67 de țări și cadre didactice din peste 25 de țări cu tradiție în domeniu. Astfel, de exemplu, la departamentul la care învăț sunt profesori din SUA, Marea Britanie, Germania, Polonia, dar și din țări mai exotice precum Taiwan, Nigeria sau Japonia. Comunitatea studențească este mult mai diversă și, într-adevăr, acest lucru dă cel mai mare farmec vieții studentești – ajungi să ai prieteni din cele mai variate colțuri ale lumii! Orașul în a cărui proximitate se află universitatea - Famagusta (sau Gazimagusa) - este un adevărat vestigiu istoric fiind înconjurat de zidurile foarte bine păstrate ale unei vechi cetăți venețiene. Tot aici se mai află celebrele ruine ale vechiului oraș-port bizantin Salamis precum și chiar mai celebrul Turn al lui Othello despre care Shakespeare amintea în scrierile sale.

Cei doritori să învețe în Ciprul de Nord pot accesa site-ul universității la www.emu.edu.tr pentru informații suplimentare (în engleză și turcă). Tot aici puteți găsi linkuri spre pagini de internet cu informații interesante despre istoria insulei precum și imagini din Cipru. Ministerul învățământului din această țară oferă burse integrale care acoperă atât costul școlarizării și cazarea cât și costurile aferente vieții de aici.

Ciprul de Nord (corect Republica Turcă a Ciprului de Nord sau pe scurt KKTC) este un stat insular situat la 60 km sud de Turcia în estul Mării Mediterane. Ca mai toate statele insulare, în medie mai mici ca întindere și relativ mai sărace în resurse naturale decât cele continentale, Ciprul de Nord a urmat un curs de dezvoltare economică care s-a vrut propice desfacerii unei game cât mai largi de servicii. Nu e întâmplător deci faptul că, pe lângă turism care rămâne încă neîndoiește una dintre principalele ramuri economice, aportul sistemului de universități locale la indicii economici nu este deloc de neglijat. În prezent în Ciprul de Nord, un stat cu un teritoriu mai mic decât jumătate din suprafața județului Constanța – 3355 km² – și o populație totală chiar mai mică decât a orașului reședință de județ – 210000 locuitori, activează nu mai puțin de 5 universități. Un număr mai mare de 23000 de studenți din peste 70 de țări învață aici acest lucru dovedind că Ciprul de Nord a devenit un adevărat centru educațional în zonă.

Cea mai mare și mai prestigioasă universitate de pe insulă este Eastern Mediterranean University. Aceasta și-a deschis pentru prima dată porțile în anul 1979 sub forma unui Institut de Tehnologie Avansată. De-a lungul timpului însă ea a avansat considerabil în prezent având un campus imens de peste 2 km² (excluzând numeroasele clădiri-anexă din afara acestuia) și cuprinzând numeroase facultăți și departamente din aproape toate domeniile curriculare și nu mai puțin de 21 de programe de masterat și 11 de doctorat. Spre exemplu unele dintre profilele universității ar fi: inginerie, științe naturale, informatică, științe economice, relații internaționale, arhitectură, drept, turcologie, comunicații media, limbă și literatură engleză etc. Limba de predare în absolut toate aceste departamente este engleza acest lucru făcând posibilă orientarea globală pe care universitatea a adoptat-o încă de la început. Eastern Mediterranean University este într-adevăr o universitate

cosmopolită cu studenți din 67 de țări diferite și cadre didactice din peste 35 de țări cu tradiție în domeniu.

Profesorii din SUA, Canada, Uniunea Europeană și Turcia sunt majoritari dar și țări din locații precum Asia și Africa sunt reprezentate. Comunitatea studențească este mult mai diversă și, într-adevăr, acest lucru dă cel mai mare farmec vieții studentești și facilitează contactul permanent și direct cu naționalități și culturi diferite.

Orașul în a cărui proximitate se află universitatea - Famagusta - este un adevărat vestigiu istoric fiind înconjurat de zidurile foarte bine păstrate ale unei vechi cetăți venețiene. Tot aici se mai află celebrele ruine ale vechiului oraș-port bizantin Salamis, chiar mai celebrul Turn al lui Othello despre care Shakespeare amintea în scrierile sale, precum și un muzeu care adăpostește cea mai veche navă comercială din lume. Campusul universitar este amplasat la doar câțiva metri distanță de malul Mării Mediterane studenții putând să profite din plin de soare și plajă.

Universitatea beneficiază de săli de clasă cu dotări moderne, laboratoare cu calculatoare legate la internet care sunt deschise și pe parcursul nopții, o bibliotecă cu peste 150000 de volume, abonamente la 1300 de periodice, sală audio-video, precum și fotocopiatoare care pot fi folosite de oricare student al universității, internate cu aer condiționat și piscină, autocare de transport gratuit prin campus și care leagă campusul de oraș, dispensar oferind servicii medicale gratuite studenților și personalului universitar, gazeta campusului, post de televiziune și radio proprii. De asemenea universitatea oferă numeroase facilități sportive: terenuri de baschet, tenis, fotbal și golf în aer liber și cu noaptea, un stadion de fotbal cu gazon și dotat specific sporturilor de atletism, o sală de sporturi acoperită cu o capacitate de 5000 de locuri, sală de fitness și body building, de tenis de masă, lupte etc. Activitatea extracurriculară este deci bogată și variată existând mai mult de 50

de cluburi și societăți studentești iar universitatea organizând numeroase concerte, activități și prezentări culturale, conferințe și seminarii. Cel mai important eveniment de acest gen este fără îndoială așa-numitul "Festival al Primăverii" (Spring Fest) care se ține în fiecare an la mijlocul lunii mai pe parcursul unei săptămâni.

Diploma de absolvent a Eastern Mediterranean University este recunoscută internațional studenții putând să-și aprofundeze studiile sau să-și găsească un loc de muncă în străinătate. Sistemul de notare este după modelul american (adică pe o scară de la A la F pentru fiecare curs în parte și o medie semestrială (GPA) și totală (CGPA) de maximum 4,00) ca și majoritatea manualelor folosite la cursuri.

În prezent sunt 7 studenți de cetățenie română care învață în Ciprul de Nord la Eastern Mediterranean University. Toți beneficiază de burse oferite de ministerul învățământului din această țară. Bursele acoperă integral costul școlarizării, cazarea în internatele universității, costul manualelor și o sumă lunară de 200\$ pentru satisfacerea necesităților zilnice personale. Selecția pentru această bursă s-a făcut la Consatul Turciei din Constanța pe baza rezultatelor obținute de candidați pe perioada liceului și a unui mic interviu susținut în limba engleză și turcă.

Cei doritori să învețe în Ciprul de Nord pot accesa site-ul universității la www.emu.edu.tr pentru informații suplimentare (în engleză și turcă). Tot aici puteți găsi linkuri spre pagini de internet cu informații interesante despre istoria insulei precum și imagini din Cipru. Pentru obținerea unei burse doritorii se pot interesa la Consatul Turciei din Constanța sau pot contacta direct ministerul învățământului din Ciprul de Nord a cărui adresă și număr de telefon pot fi accesate de la adresa de internet amintită.

Olgun Memedula

ACINIKLI BİR HATIRA

Mehmet Akif'nin kızı Cemile aflat:

- Bir kün okulga ketiyatırganda kolımdaki şantamın eskı bolmasından cılagan edim. Bo olayga dair babam bizge balalıgından bir hatirasın aflatı:

- Babam menı özel bir okulga yazdırmak tüşüncesı men okul sekreterliğine kirdik.

Kaydettiler, fakat mektepke berılması kerekken biraz para istediler. Karadım, babamın canı sıkıldı. O sırada cebinden saatın şıgardı. Aylandırıp, astın-üstün karamaga başladı.

- Babay, nüşün saatke karaysın? dedim.

- Bu gümüşür, dedı; bonı (rehin) emanet bersek, İstegen paranı alırmız. Babamın menı okıtmak üşün köstergen fedakarlığı karşısında gayet müteessir (afectat) boldim. Cılamaga başladım.- Babay, dedim, men mektepten vazgeçtim, haydı ketiyik... İşte ballar biz boda şartlar okıdık.Siz şimdı şantaızın rengi deñişse, begenmiy cılamaga başlaysınız.- Bek yakşı, babay, sora ne boldı? Mektepke ketmediñiz mi?

- Kettim. Babamın cebinden para şıkmaganın körgeñ soñ itimat ettiler.Sora berirsınız dediler.

Cevat Z.

ACȚIUNE TRADIȚIONALĂ

În spiritul tradiției tătărești diversificată și valoroasă, în data de 11.04.2003, la sediul filialei Agigea a U.D.T.T.M.R., a avut loc o interesantă activitate, prilej pentru domnul Beitula Memet Oscul în colaborare cu domnișoara profesoară de limba turcă Kurtip Narcis, de a da citire materialului „Sărbătoarea Nawrezului”.

În completarea programului copii turci și tătari au prezentat un mic program artistic dedicat sărbătorii Nawrezului. De asemenea trei copii s-au deplasat la Geamia satului prezentând în cor cântecul Nawrezului.

Celor prezenți filiala U.D.T.T.M.R. Agigea le-a oferit copiilor pachete în dulciuri.

Beitula Memet Oscul

RECTIFICARE

* Simpozionul: **“Istoria și cultura – oglindite în scrierile lui Ismail Ziyaeddin, Mehmet Ablay și Mehmet Ali Ekrem”**, programat inițial în data de 13.06.2003, s-a amânat pentru luna Octombrie 2003. Data exactă va fi comunicată ulterior.

În data de Miercuri, 30 Aprilie 2003, la Cercul Militar – Constanța s-a organizat lansarea volumului: **„Mektep ve Aile Mecmuası”**, lucrare editată cu sprijinul

moral și material al Uniunii Democratice a Tătarilor Turco-Musulmani din România. Domni Prof. Erol ÜLGEN și Prof. Ali AKSU, (oaspeți din Turcia), de la Universitatea „Ovidius” – Constanța, au realizat transcripționarea în caractere latine a întregii colecții (18 numere) a uneia din cele mai prestigioase reviste tătărești de cultură din Dobrogea: „Mektep ve Aile Mecmuası (1915-16)” Editor și Redactor-Şef: Mehmet Niyazi, poetul nostru național, profesor la Seminarul Musulman din Medgidia.

Colecția a fost pusă la dispoziție de către d-l Edip ÖMER. Tehnoredactarea volumului a fost executată de D-ra Kamer ALİ; Corector: Nihat S. OSMAN.

MEKTEP VE AYLE

I. Bala fıkraları:

1. - “Babayım, cañı kelgen koñşılarımız bek kızganşılar kalıbı, balları biñ leylık bir mangır para cuttı dep, Allah'ın bir telaş, bir telaş...”

2. - “Babay, kara bugün algan sözlüğimde tam otız biñ kelime bar.”
- “Vay, neneñe kösterme, balam.”

II. Nasreddin Hoca fıkraları:

Hoca eşegine mınıp pazarga ketkende arkasından yetişken atlı bir kişı, alayga alganday:

- Hocam eşek üstünde ketmek nasıl, güzel mi? dep soray.

Hoca:
- Atka mingen eşekke köre, akıllı bolıp eşekke mınmek taa güzel, dep cewap bere.

Kım taa balaban

Bir kün Nasreddin Hoca'dan:
- Ayt bakalım, padişa mı, yoksa

Soñğı 15-18 senelerin Amerika'da yaşagan soydaşımız, MUKADDES ÖMER, cañı vatani dep ayırgan memleketinde Mart ayının başlarında vefat etti. ALLAH RAHMET EYLESİN!

7 Şubat 1928'de Dobruca'nın Taşpınarköyünde dünyaya kele.

Babası, Nuri Resul, 1929-1933 seneleri arasında ve 1945'te Müftü bolgandır. Nenesin atı, Emine'dir. Eşi, Munir, köp sene ewel bir trafik kazasına ograp hayatın kayıp etken edi. Tek bir kızları bar: Ülker. Hacı Ali Osman Bekmambet Efendi'nin ulı Yılmaz man üylı. Olar da, eskı recim zamanında serbezlikke kawışmak üşün, eñ başta Türkiye'ge barıp kalalar; taa soñında ise, Amerika'da yerleşeler. Oların da, Köstenci'de tuwgan bir kızları bar: Ayla.

Merhume Mukaddes ablamız, ewlatların yanında tabılmak ve torının aruw yetiştirmek üşün, özi de bo colni

VEFAT MUKADDES ÖMER

tutmaga karar bere ve bir-birine kawışalar. Onda, Amerika Birleşik Dewletlerinde, başka soydaşlarımız man da tabışa ve halkımızın er-bir kaarlerine katlana em elinden kelgeni kadar yardımcı bolmaga karay.

Tuwgan topraklarından uzakka tüşken Mukaddes Ömer ablamız, 6 Mart 2003'te vefat etti. Cenazesı New York'taki “Washington Memorial Park” Şehitliğinde kilındı.

Merhumenin kızı, Ülker Osman, tap Amerika'dan kelip nenesin dualarında, tuwgan topraklarında berdi. Allah Kabul Eylesin!

“37'nci keşesi” duasın apakaylar okıdılar ve Ali Osman Bekmambet Efendi'nin üyünde berildi. “Kırkı” ise, Köstenci'nin Anadolköy Camisi'nde yasaldı. Ekı duaga da cemaatimizden köpten-köp kişı katıldı. Allah Kabul Eylesin!

Bo münasebet men de, merhumege Cenabı Hakk'tan bol-bol rahmetler tilep, kalganlarga: kızı, Ülker ve kiyewı, Yılmaz, torını, Ayla, dogmışları, kısım akrabaları ve bütün cemaatimizge baş-sawlığı niyaz etemiz!

KARADENİZ

Era tânär, numai 26 de ani, a murit la datorie în mijlocul oceanului, acesta a fost **ATAKAN İBRAİM**,

născut la 3 August 1977 în Constanța, decedat la 7 Aprilie 2003.

A absolvit în anul 2001 Academia Navală Mircea cel Bătrân, Specialitatea electro-mecanic.

Familia Mucader (mama), Timur (tatăl), Ozghiun și Oscan (frații) sunt profund îndurerăți de incredibila dispariție.

ALLAH RAHMET EYLESİN!

Karadeniz

AYNIÑ DÖRTLİĞİ

“Kararsızlık...”

Bir “adımda” dagnın uşı,
Tawkulaktan karaganda.
Cetmek kolay diysin,
Terler şıbıra, tırmaşkanda...

Y.M.

KARADENİZ

Publicație editată de Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-Musulmani din România cu sprijinul Departamentului pentru Relații Interetnice din Ministerul Informațiilor Publice

YAYIN MÜDÜRİ: Ing. Timuşin IUSUF   Baş Redaktor: Nihat S. OSMAN   Genel Yayın Sekreteri: Yaşar MEMEDEMİN   Redaktor: Sezgin NURLA   Bükreş Redaktoru: Nevzat YUSUF SARİGÖL   Mankalye Redaktoru: Cevat Zekerya ZİYADIN   Mecidiye Redaktoru: Servet BAWBEK

Tiparul executat la
S.C. TIPOGRAFIA S.A.
Slobozia - Ialomița
Tel.: 0243/230777; Fax: 0243/231888

Adresa redacției:
U.D.T.T.M.R., Str. Ștefan cel Mare nr. 66, Constanța - 8700
Tel./Fax: 0241-616643, web site: <http://udttmr.tatar.ro>
<http://www.tatar.ro>

Tehnoredactare computerizată în sediul
U.D.T.T.M.R. Constanța de:
Ayhan OSMAN

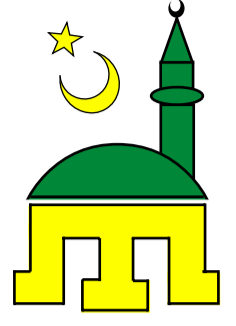
Kadın güzeldir, kadın güçlüdür,
Kadın sabırlıdır, kadın ...

Kadınlar Teşkilatının yayını

KADINLAR

Dünyası

“Karadeniz” gazetesinin eklenişi
Supliment al ziarului “Karadeniz”

Nisan 2003 Yılı: II Sayı (15)

KADINLAR TEŞKİLATIN BİR SENELİK RAPORI

– 26 NİSAN 2003 –

Müslüman Tatar Türklerin Demokrat Birliği'nin Kadınlar Teşkilatı, 29 Ocak 2000 senesinde kuruldu.

Romanya'nın Anayasasına ve kurallarına riayet (considerație) etip, uluslararası anlaşmalarına göre faaliyetlerini düzenlemektedir.

Etnik bir örgüt olarak, kültürel, sosyal, insanlık ve ekonomik menfaatli (interes) işler (eylemler) tertiplemektedir.

Birliğinin ve Devletinin kuruluşlarına yer alıp, azınlığımızı temsil etmektedir.

Kültürel ve siyasi (politic) seviyelerin koterme, sosyal hayata katılmak maksadı man, şubelerde çeşitli tesiri (influență) ölçüler almaktadır.

Türk Dünyasının bütün kadınları man kol bermek ve karşılıklı işbirliği yapmaktadır.

3 Mart 2002 senesinin seçiminden sonra, başkan olarak ayrılmıştır.

Temsilci Konseyinde (Consiliul Reprezentantilor) Kadınlar komisyonu tabiladır. Komisyonunda yer alanlar: Nubin Urfet, Memet Kıymet ve Mustafa Sevim hanımlardır.

Kadınlar Teşkilatının İcra (executiv) komitesinde: Demirbek Maifer – başkan yardımcısı, Çiorabay Nafiye – sekreter ve Boşnag Ruzie – kasiyer (veznedar) hanımlardır.

Bir senelik programga kore, eylemlerini epsi yerine ketirilmiştir.

Şube Kadınlar Teşkilatı kurup, örgütümüzü kuvvetleştirmemizdir. Şu anda 17 şubede Kadın Teşkilatları tabilmaktadır.

3 Nisan 2002'de Basarabi şubesinde ayrılmış hanımlar: Geafer Ghiulen – başkan; Memet Reise – başkan yardımcısı; Iusein Birsan – sekreter; Osman Ghiulşen – kasiyer.

Nisan 2002'nin 21'de Acicea kadınları canı seçimler düzenlediler. Seçilmiş kadınlar: Vuap Ghiulten – başkan; Gelal Nurten – başkan yardımcısı; Bolat Mueser – sekreter, kasiyer.

Bo faaliyetke Kelebekler ve Kaytarma ansambluları katılanlardır. Şukuriye Necibe hanımın öz şiirleri herkeze neşe bergendir.

11 ve 18 Mayıs 2002 günleri, Eforiye Sud ve Ovidiu'da seçilmiş hanımlar: Gelmambet Nermin – başkan; Mamut Acer – başkan yardımcısı; Abduraman Neuber – sekreter, kasiyer. Ovidiu'da Borumbay Ghiuler – başkan; Ali Ghiulten – başkan yardımcısı; Borumbay Nilghiur – sekreter, kasiyer.

30 Haziran'da Lumina (Kocalı) Kadınlar Teşkilatı kuruldu. İcra komitesine seçilmişler:

Kokoy Niran – başkan; Rozakay Neriman – başkan yardımcısı; Canakay Nepide – kasiyer; Refi Ghiulendan – sekreter.

Bo sene 29 Mart 2003'te Kobadin şubesinde yapılmış seçimde idareciler bonlardır: Kurtmemet Mobecen – başkan; Amet Ghiulten – başkan yardımcısı; Menat Zera – kasiyer, sekreter.

12 Nisan 2003'te Făurei (Kalaycı) Kadınlar Teşkilatında: Memet Ghiulnar – başkan; Osman Nurie – başkan yardımcısı; Osman Dilek – sekreter, kasiyer.

Kadınlar Teşkilatının yayını bolgan “Kadınlar Dünyası” Şubat ayının 2002 senesinden itibaren Karadeniz gazetesinin eklenişi olarak şıgadır.

“Dinimizi unutmayık, tiliimizi coytmayık.” cenerikli (takdimli) faaliyetlerde, Eforie Nord Kadınlar Teşkilatının başkanı Çiorabay Nafiye hanım, 19 Mayıs 2002 tarihinde, tiliimizin güzelliğini, dinimizin temizliğini vurguladı. Şube balları man tatarca konuşup, onlar man bir diyalog kurdu, güzel, doğru, temiz konuşkanlarına herkes suklandı. “Kaztarma” ve “Sureya” ansambluları, Kırım ve Dobruca oyunlarının canlandırdılar.

Haziran'ın birisinde, hep bo ballar Birliğinin merkezinde “Tiliimizi coytmayık” degen bir temsil bergenlerdir.

Köstencî şubesinde, 22 Haziran günü, Eforie Nord ve Tekirgöl okul balları “Semraşık'ın dünyası” degen bir perdelik piyesni oynayanlardır.

Ep onlar, Ağustos ayında, Independenşa (Bayramdede) köyünde bir temsil bergenlerdir. „Tiliimizi coytmayık” cenerikke bağlı bir kaş kitab tanıtması eylemi kostergemizdir.

30 Mayıs günü, Bükre° ubesinde Gevat Reşit'nin „Tiliimizin destanı” şiir kitabın kostermesinde Köstencî kadınları da tabıldılar.

17 Ağustos, Basarabi kasabasında Memedemin laşar yazıcının „Şalişal” kitabın tanıtık.

Bo faaliyetni Kadınlar Teşkilatı tertiplede. Başkan yardımcısı Memet Reise hanım, sponsorizat etkindir.

Eylül ayının 21 ve 24 günlerinde Köstencî ve Mejdiye'de Çidem Narçis Brăsla'u kızşıkını “Kuwnaksız balalık” kitabı tanıtıldı.

Köstencî Kadınlar Teşkilatı para ve diploma ödüllü bağışladılar.

“Dinimizi unutmayık” başlıklı faaliyetler yapılmıştır.

Dini günlerin unutmayan kadınlar Peygamber Efendimizin Hz. Muhammed'in doğumunun 1431'nci yıl münasibeti ile Mejdiye, Köstencî, Acicea, Basarabi, Eforie Nord, Mankaliye hanımları 24-26 Mayıs günleri,

Babadag camisine, Sarı Saltuk Baba'nın ve Ali Paşa'nın kabirlerin ziyaret ettiler. Türk Birliğinin hanımları da bo faaliyetke katıldılar.

30 Mayıs günü, Birliğimizin düzenleyen Bükreş belediyesinin altında, mezarlık yerini protestisine katılmamızdır.

11 Ağustos günü, Acicea şubasının Kadınlar Teşkilatı, Tulcea kasabasının camisinde “Ziyaret Namazına” katılan sonra kasabanın tarihi ve kültürel yapıların gezdiler.

16 Kasım 2002 tarihinde, Köstencî şubesi Kadınlar Teşkilatı iftar sofrası berdiler. Bonday faaliyetler Mejdiye, Bükreş, Valu Traian, ve başka şubelerde yapılmıştır.

I.T.C.'nin salonunda, 6 Aralık günü, kadınlar Bayram şenliklerine katıldılar. Kadınlar Teşkilatının tarafından kutlamalar ve diplomalar berildi.

Kurban Bayram münasibeti men “Çocuk gözleri ile Bayram renkleri sergisi” Birliğimizde tabıldı.

Serginin güzelliğini korgenler arasında Türkiye Cumhuriyetinin Başkonsolosı Serap Ataay hanım da tabılgandır.

Kurban Bayram bir köp şubelerde kutlangandır: Köstencî, Mejdiye, Bükreş, Valu Traian ve başka şubelerdir.

Eforie Nord hanımları, Tekirgöl'deki neuropsihiyatri sanatorinin müslüman kastaların ziyaret ettiler.

İslam Ligin tarafından, kıyım paketi, Samedin Halelen kızşıkka berilmiştir.

Aralığın 1 ve 2'sinde Köstencî Kadınlar Teşkilatı pikare kadınlara yemek paketleri dağıtıldı.

Aşüre gününü, bo sene de 13-23 Mart aralarında Köstencî, Endek, Karakuyusu, Tekirgöl, Mejdiye, M. Kogălniceanu, Bükreş ve başka şubelerde Kadınlar Teşkilatı tertiplede.

17 Mayıs 2002'de Hünkâr camisinde Matem günün münasibeti men okılan mevlutke 35-40'tan fazla kadınlar arasında Boztorgay hanımları da bar edili.

20 Ekim günü, Azaplar köyünün mezarlığında, Necip Hağı Fazıl şehitimiz uşun duzenlengen anima törenine katıldık.

2 Kasım 2002 tarihinde, Sanaat Lisesinin salonunda, Türkiye Cumhuriyetinin 79'uncu Bayram konferansına, kadınlar da katıldılar.

13 Aralık, Romanya tatarlarının günü sayılgadır. Şubelerde ve camilerde kadınların konuşmalarında önemliğin bildirdiler.

Bükreş'teki Müslüman Kadınlar Cemiyeti, 2003 Şubat ayının başında, “Kurban Bayram İslam Tarihinde önemli andır” degen bir konferans tertiplede.

Hacılar köyüne mutaclara toplanan hayır

yardımların Köstencî Teşkilatın kadınlar bağışladılar.

Demirbek Maifer hanım, Kalaycı Kadınlar Teşkilatına bir televizor ve kıyım bağışladı.

15 Şubat 2003'de Köstencî Kadınları, Numan Çelebi Cihan ve Kurban Bayramının önemi ve anlamı degen programını gerçekleştirenlerdir.

Kadınların dini gönüllerin ve kültürlerin arttırmak uşun, 22 Haziran günü, Bükreş Şubesi, Parlamento'nu, Şehitlik mezarlığını, camilerini ve İslam merkezlerini ziyaret ettiler.

27-28 Temmuz arasında Tulcea vilayetinde Mürghiol kasabasının ve Tuna Delta'nı tanıdık.

18 Ekim günü, Bulgarya'nu tanımak uşun bir gezini tertiplede. Soydaşlarımızga kitaplar, gazeteler dağıttık.

Adetlerimizin, geleneklerimizin ileri aketmek bizim uşun şerefli bir vazifesir.

12 Mayıs günü, Anneler günü - Altın yaşlı anaylarga diplomalar ve ödülleri berildi.

Köstencî hanımları bir de göblen sergisini kösterdiler.

8 Mart, her sene day bo sene de kutlandı. Köstencî, Mejdiye, Bükreş, Tekirgöl, Valu Traian şubelerinde, sırpalar salındı, türküler, oyunlar, şenlikler arasında geştii.

17 Ağustos günü, Basarab'ta “Tış mışir” Mustafa Melisa'nın kartısı İusein Birsan, tatarca töşelgen bir odaga davet etti. Odada, keten tokıma peşkirler, bayırbaşlar, maramalar, şewreler, ince oyalı mendiller, kiyew tokızı, kaba mînderler.

AYNI MENZUMESİ

Kartiyim

Biyaz şaşlı kartiyim
Urşık man cep şiyrata.
Yavaş tatlı sözler men,
Çaşılgın o anla:

“Men de sizlerdiy edim,
Yaşlarım uşip ketti.
Hayat güzel, ballarım,
Men diyemen: “Mega yetti...”

Kelecek sizlerinki,
Hayatni aldatmañız.
Gönül men çalışınız,
Sağlam adım atınız!...”

(Semraşık'ın dünyası –
Yaşar Memedemin)

ROMANYA KADINLAR
TEŞKİLATI

SAYGILI

Romanya da yaşayan qırımtatar
hanımları

Bugün, 26 Nisan 2003, Romanya kadınların I-cı kongresinde tabılganınız üşün, tebrikler sunarmız! Başarılar İstermiz!

Kongresnin şalışmaların İşinde gerekli karar „ANA TİLİMİZİNİ KORUMAK” bolganı üşün, komitet tarafından bu teklif men kelemiz:

QIRIMTATAR KADINLARI MAN
BİRLEŞMEK!

Sızden razılık İstiyimiz birleşmek üşün, em de mektupnı Qırım ga cibermek üşün.

Mektupnı yazgan,
Güner Akmolla

Kadınlar Kolin Başkanı,
Sevim Mustafa

.....

ROMANYA KADINLAR
TEŞKİLATI

SAYGILI

Qırımtatar hanımlar komiteti

Romanya da yaşayan qırımtatar hanımları, derneknin komitetinde şalışkan hanımlar, sizge karşı saygı em selam, süygü em asretlik tuyalar. Bu duyguların yaratmasıdır sizge karşı teklifimizni yaşatkan:

Romanya – Qırım kadınlar birleşmesi!

Geşken şanlı tarihimizni bilip, ileri tarihnı tüşünüp, qırımtatar anatiline karşı barabar şalışmaga İstiyimiz!

Qırımtatar tili degende, til, kültür, edebiyat, dünya tarihine kol uzatamız. Bu ciyette şalışmalarımızı üş kolda cürsetmege merakımız:

1 – Ana tiline karşı qırımtatar ailesin boriji;

2 – Ana tilinde sınıf em mektep kurmak;

3 – Qırımtatarlar em de Romanya tatarların bir alfabe yazmaları.

Bu kararlarını algan birinci kadınlar komiteti I-cı kongreslerinde, Ana-til I-cı sempozyonuna teklifte tabıla, Mayıs 2004'te.

Kadınlar Kolin Başkanı,
Sevim Mustafa

Kararnamenı yazgan,
Güner Akmolla

TAPMAŞA

Astı takta küp basar,
Üstı takta küp basar,
O buzılsa, kım yasar?

(Kök)

KADINLAR TEŞKİLATIN BİR SENELİK RAPORI

– 26 NİSAN 2003 –

Kadınların başkanı Geafer Ghiulen hanım, talebelerge duwalar okıttı, dürküler şaldırdı.

Suwga pişken misir aşaldı. Bonday adetlerimizi kormege taa bekliyimiz!

Bir sene işinde toy kayırlamalarda, Kurtasan Nurcian ve Mengazi Mamurie hanımlar, Teşkilat kadınların buyur ettiler.

6-8 Eylül 2002 arasında Mamaya'daki Aurora hotelinde tutulgan "Tatarların geçmiş, bugünü ve kelegeği, Romanya'da ve Türk Dünyasındaki yerleri" uluslararası simpozyonun birinci gününde Köstenci şubesi'nin Kadınlar Teşkilatın temsilcileri, misapırlerge katlamalar, köbeteler, bogırdaklar bağışladılar.

Faaliyetnin son gününde Basarabi, Eforie Sud, Tekirgöl, Valu Traian, Lumina hanımları hamır aşların nefis lezzetini keşirdiler.

"Romanya Türk Tatar, Müzik, Dans ve Kıyafet" uluslararası festivaline Acicea, Bükreş, Köstenci, Eforie Nord, Ovidiu Kadınlar Teşkilatların idarecileri sofraların milly aşlarımızı man suslediler.

Aynı zamanda, Kobadin, Tuzla, Mankaliye ve başka yerlerde temsillerin bergen çaşlarga cantıklar, kuwırmalar, kobeteler, hanımlarımız servis ettiler. Hepsilerine, sawlık ve barlık tiliyimiz!

Festival tutulgan Kültür merkezin giriş

salonına tatar-türk kol işleri sergisi ve kıyafet takımları takdim etkemizdir.

Kobadin, Eforie Sud, Basarabi şubelerinden güzel milli kıyafetler sergide yer algandır. Sergini azirlegen hanımlarga saygılarımızı tanıtımız.

9 Haziran günü, Bostorgay hanımları, Acicea'nın künleri denilgen faaliyetke türk programı man katılğandır.

Canı sene munasibeti men "Tatar aş" partisini azirlegen Mejdiye Kadınlar Teşkilatın başkanı Nubin Urfet hanım, kıymetli takdirler (aprecieri) kabil etkendir.

Köstenci hanımların da teşekkürlerin keşirdiler.

31 Temmuz günü, Mihail Kogălniceanu köyünde Kırım'dan "Uçansu" ve "Yıldızlar" ansambluların bergen kıymetli temsillerine katılğamızdır.

26-31 Ağustos 2002 tarihinde, Boztorgay kadınlar korusu, yönetmen Memet Kıymet hanım, Türkiye'deki Ankara uluslararası türk folklor festivaline katılğandır.

Başarılı diploma kazanıp, Birliğimizge ve Teşkilatımızga itibar keşirdiler.

28-31 Ağustos 2002 tarihleri arasında Makedonya'nın Ohri kasabasında, Türkiye, Makedonya, Bulgaristan, Kosovo, Batı Trakiya ve Romanya'dan sivil toplum kuruluşlarından

yaklaşık 200 delegenin katılması man Balkan Türk Kadınlar Kurultayı tutulğandır.

Ülkelerden katılğan 22 konuşmacı, ait bolgan toplımının sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi meselelerin aktarıp, kadınların özellikle mektep durumların, yönetimge ve siyasetke katılma seviyelerin açıkladılar. Karşılaşkan sıkıntılarını ve alınacak tedbirlemi (procedee) kadın teşkilatların rolünü ve önemini konuları tartışıldılar.

Romanya'dan katılğan Türk Demokrat Birliğinden Akkoyun Duriye, Amet Melek ve Müslüman Tatar Türklerin Demokrat Birliğinden temsilci olarak kıymetli tebliğler takdim ettiler.

Balkan ülkelerinden katılğan delegelerin oy birliği men "Balkan Türk Kadınları Birliği" protokolü kabul etilğendir. Birliğin divanına katılğan teşkilatların temsilcileri kabil etilğendir.

Saygılı hanımlar!

Bizim vazifemiz "Milli şuurını" (conştiintă) korıma ve surdurme vazifesin (obligatie) balaban bir ustalık man taşımakta bolgan bilgi ve kültürel kıymetin (valoare) kaybetmeden kelegek nesillerge aktarmak işinde çaba sarf etmekte.

Mustafa Sevim

ÖRNEK ANAYLARIMIZ (II)
SALIHA HACI – FAZIL (MEHMET)

Saliha hanım 1903 senesinde, Azaplar köyünde dünyaya keke, babası Hacı Fazıl, nenesi Şerife hanım. Saliha hanım bo meşhur ailenin ikinci balasıdır, Necip Hacı Fazıl'ın ablası, Mustegep Ülküsal'ın da kardaşı.

Hacı Fazıl'ın ailesinin kökeni Kırım'da bolganı biline, kartbabası Abdurrahman Kırım'ın Canköy kasabasında Dobruca'ya kelip, 1862 senesinde Sarıgöl köyüne yerleşe. Saliha hanımın babası, Fazıl Hacı Efendi Sarıgöl köyünde dünyaya keke. Nenesi, Şerife hanım, merhametli ve şefkatli bir kadın, kene Kırım'dan köşip kelgen bir ailenin kızı. Babası, Vefa Efendi, Köstenci'ge yakın, Kızıl Murat (Movila Verde) köyüne yerleşe.

Azaplar köyünde ilkokulün pıtırigen sonra, Saliha hanım, ortaokulün Bulgaristan'da, Bazarcık kasabasında tamamlay. Hacı Fazıl'ın ailesin Dobruca tatarlarına eki meşhur şahsiyet bere: Mustegep Ülküsal, XX-nci yüzyılda, diasporadaki Kırım Tatar Milli faaliyetlerinin en önemli isimlerinden birisi, ve Necip Hacı Fazıl, Dobruca'daki Kırım Tatarları için canın bergen Milli kahramanımız ve meşhur şairimiz.

Saliha hanım kişkenelikten cañlı, hareketli, daima külgen ve konuşkan, dikkati ve zekası man közge şarpkan bir kız eken.

Mektep yaşına kelmezden evel, Mustegep abiysi men beraber "şkola" degen Römen-Türk köy mektebine kete eken. 6 yaşında okımağa ve yazmağa üyrene, daima sınıfının birincisi şıga.

Bazarcık şehrinde aşılğan "Kız Numune Ortaokulu"nda 3 senelik tahsilinde olağanüstü kabiliyet kostere ve okulun yuksek derecede pıtırigen. Bondan sonra tahsiline devam etmege imkân bolmay ve bo sebepten bek üzile. Mustegep Ülküsal "Kırım yolunda

bir ömür" kitabında, Saliha kardeşine dayır şo güzel sözlerini yaza: "... bir iyilik meleği gibi tanınmış olan kardeşim, bütün tanıdıkları tarafından sevilip sayılır, bir kardeş, abla ve anne gibi itibar ve hürmet görürdü".

Tiğış ve üy süslemesinde bek kabiliyetli (talentat) bolgan Saliha hanımın akrabaları ve dostları "kelin üyün" caymaga, süslemege şakıra ekenler. Şifnamaga ve hikâyeler yazmağa da çok istidatı (talent) bar eken. İkinci Dünya Savaşı zamanlarında yazgan güzel ve değerli hatıraların ve hikâyelerin cakmak ve yok etmek zorunda kalgan.

1928 senesinde, nenesi ve babası man konuşkandan sonra ve onların razılığın da algan sonra, "Jön Türkler" grubun başı sayılğan Hacı Mehmet Efendi'nin ulı, Memduh'men üylene. Bo mesut (fericit) üylenmekten sonra, Azaplar'ın eki mallesin arasında ve bilhassa (in special) gençleri arasında sıkı bir kardeşlik bağlana.

Saliha hanım dünyaya dört evlat keşire: Senia, Şayzer, Lâmia ve Kutlu. Senia, 27 yaşında mide kanserinden ameliyat bola ve onun ölümü Saliha hanımga çok üzüntü bere.

Romanya'da Komünist rejimi yerleşken sonra, Saliha hanımın da tutuklaylar ve senelerce mapiste en awır eziyetler ve meşakkatler şege. 1962 senesinde kalp durmasından vefat ete ve Bükreş Müslüman Kabırstanına kömile.

Allah rahmet eylesin!

Saliha hanım Dobruca tatar edebiyatının şairlerinden birisi sayılabilir, çünkü, hikâyeler ve hatıralardan başka şiirler de yazğandır, halk şiirleri (folclor literar) toplagandır ve bestelegendir. "Gelmiyor hiç biri" ve "Tumsekler diyani" başlıklı şiirler "Renkler" kitabına (Kriterion yayınevi, Bükreş, 1992)

yayınlangandır.

Bibliyografya: "Dictionarul personalităților turco-tătare din România" – Aji Amet Gemal – "Kırım yolunda bir ömür" – Müstecip Ülküsal
Prof. Neriman İbrahim

GELMİYOR HIÇ BİRİ

Akşam, yine sabah, yine de akşam.
Durmadan işler saat, çalar tam tam.
Böylece geçer haftalar, aylar
Kovalar yek diğerini hasretli yıllar.

Gittiler boş bırakıp yuvamı
Gelmiyor hiç biri, gelmiyor bu de reva mı?
Yine de akşam. Gariplik çoktu her yana
Yalnız garipserim, bakarım sağa, sola.

Eş, kardeş, evlât, ben ana
Evet, ben hasretim bu insanlara.
Gittiler kimi cebir, kimi ecel, kimi istekle
Boş kaldı yuvam derin sessizlikle.

Bilirim, gidenler artık dönmeyecek
Bu sessizlik sanki ebedî, hiç
şenlenmeyecek
Belki, belki pek geç bazısı gelececek
Lâkin bu matema de ana görmeyecek.

Gittiler, gittiler, gelmiyor hiç biri
Yakar beni gidenin ayırı derdi.

Salia Hacı Fazıl
Bibliyografya: "Renkler", Kriterion yayınevi, Bükreş, 1992, s.41;

Redaktör:
İbrahim Neriman